

Joel Peltonen

Radio moreenissa keskustellaan tänään kaupunkipuista ja Tampereen kaupunkipuulinjauksesta

Minä olen Joel Peltonen ja mukana keskustelemassa on kaupungin ympäristösuunnittelija Jyrki Lehtimäki. Tervetuloa.

Jyrki Lehtimäki

Moro vaan.

Joel Peltonen

Tamperelaista tiedusteltiin viime vuonna suosikkipuita ja eniten mainintoja keräsi tuossa studion ovelta parinkymmenen metrin päässä oleva vaahtera. Onko sinulla yksittäistä suosikkipuuta?

Jyrki Lehtimäki

No kyllä se on just toi sama vaahtera. Se on mun mielestä suomen kaunein. Siinä lajissa.

Joel Peltonen

Miksi kaupunkipuut koetaan niin tärkeäksi osaksi kaupunkia?

Jyrki Lehtimäki

Kyllä mä luulen se on kaupunkipuut näkyy meille kaikille tässä kaupunkiympäristössä rakennetussa ympäristössä, että kyllä se on se estetiikka ja viihtyisyyden... puiden luoma viihtyisyys ja ehkä jonkun verran myös niinku luonnon kaipuuta.

Joel Peltonen

Puuthan on rakentanu Tampereen identiteettiä oikeastaan jo ennen kuin tämä kaupunki on ollut tässä, ainakaan Tampereen nimellä, ja toi vaahtera on ollut tuossa jo aika kauan ennen yliopiston rakentamista. Mutta millaisia rooleja ja funktioita kaupunkipuilla historian saatossa ollut?

Jyrki Lehtimäki

Tota maailmalla on ihan ihan kauan aikaa sitten jo alettiin istuttaa katu- ja puistopuita niinku sillä sillä ajatuksella, että ne luo terveellisempää ympäristöä, kun maailma ja eurooppa alkoi kaupungistua.

Ja kyllä se estetiikka siinä tuli heti heti kuvaan että tuota Tampereellakin ja ja muuallakin niin tämän kaunistamisen esikuvana on ollut nuo kartanon puistot. Tampereella Hatanpään kartanolla oli istutuksia ja 1700-luvun puolella välissä.

Ja tuota. Silloin jo niinku kaupunkilaisia niin kuin veloitettiin Tampereellakin istuttamaan, kun hautausmaa oli aika lähellä tai kaukana keskustasta, nykyään lähellä kuitenkin, niin istuttamaan puita sinne hautausmaalle vievän tien varteen.

Joel Peltonen

Siis puiden istuttaminen oli kaupunkilaisen velvollisuus.

Jyrki Lehtimäki

Siihen hankkeeseen veloitettiin. Se ei ihan mennyt niinkuin strömsössä ja ja siinä oli monta vaihetta, mutta tuota samalla nää säätyläiset halusi niin kuin istuttaa semmoisen yleisen

kävelypaikan, promenadin tänne kaupunkiin ja sehän on tuossa vanhan kirkon ympäristössä vieläkin nähtävissä. Siinä on jonkun ikäisiä vaahteroita olemassa.

Ja se promenadihan oli vähän semmoinen näyttäytymispaikka.

Joel Peltonen

Miten sitten myöhemmin, kun kaupungistuminen eteni maailmassa ja maailmalla ja Suomessa, niin miten kaupunkipuiden rooli muuttui?

Jyrki Lehtimäki

No Suomessahan oli merkittävä, kaupunkipuukujien kannalta merkittävä asia oli Turun palo, ja sen palon jälkeenhän Tampereellekin tehtiin uusi asemakaava 1830 jälkeen, ja Engelhän sen laati. Ja ja tuota silloin suunniteltiin jo Hämeenpuisto ja tuota se oli ihan palokuja. Osittain siis yksi yksi funktio oli palokuja.

Ja tuota Tampereellahan oli sitten sen jälkeen joskus joskus 1800 luvun puolenvälin jälkeen 65 ehkä niin tuota tehtiin uusi uusi tota asemakaava vielä sinne ja sitä levennettiin Hämeenpuistoo kuuteenkymmeneen metriin ja edelleen oli se palokuja oli se ajatus ja silloin sitten niinku myös alettiin niitä muita palokujia suosimaan ja rakentamaan. Iso merkitys puukaupungissa tietenkin.

No nykyään tuota tuon estetiikan rinnalle on tullut paljon muitakin asioita. Tää kaupunkiluonnon lisääminen ja luontokato, ilmastonmuutos. Ja tota ihmiset on havahtunut siihen, että puilla on niinku merkitystä tässä asiassa. On tullut näitä ekosysteemipalveluasioita niin kuin mukaan.

Joel Peltonen

Mainitsitkin tuossa, että puu kujista on lähtöisin tämä kaupunki puiden riemukulku jos niin voi sanoa tähän asti, mutta mitkä ovat kaupunkipuita? Mikä on kaupunkipuun määritelmä?

Jyrki Lehtimäki

No kaupunkipuissa ne on nämä urbaanit puut mitkä meillä on tässä rakennetussa ympäristössä, että niitä on on tuota luontaisesti lisääntynyt tonne, mutta sitten tietysti paljon istutettuja. Kyllä me puhutaan tästä urbaanista puustosta, mikä me kaikki nähdään.

Kiinteistörajoja ajattelemta, että siellä on yksityisiä ja julkisia puita.

Joel Peltonen

Eli myös yksityisten mailla olevat puut ovat kaupunkipuita.

Jyrki Lehtimäki

Kyllä toi toi tota vaahtera mistä tossa jo puhuttiin niin sehän ei ole kaupungin alueella vaan se on yliopiston kiinteistöllä oleva puu.

Joel Peltonen

Tampere sai viime vuonna historiansa ensimmäisen kaupunkipuulinjauksen. Ympäristösuunnittelija Jyrki Lehtimäki, mikä tämä linjaus konkreettisesti on?

Jyrki Lehtimäki

No tää kaupunkipuulinjaus on semmoinen mä vertaan sitä aina YKn lasten oikeuksien julistukseen, että se on tämä puiden oikeuksien julistus. Puut on aina tahtonut jäädä aika kevyin perustein niinku

muun touhuamisen jalkoihin ja tota tää kaupunkipuulinjaus sitten, saatiin lupa laatia semmoinen ja se on niinku meidän yhteinen tahtotilan ilmaus, kaupungin tahtotilan ilmaus. Ja tarkoituksena on varmistaa siis tää tää Tampereen säilyminen puustoisena.

Ja tuota siihen liittyy tietysti näihin kaupunkipuihin liittyvien erilaisten arvojen tunnistaminen, että me me niinku ymmärretään mitä me saadaan puista. Mikä merkitys niillä on ja ja sitten tarkoitus on myös niinku lisätä tietämystä. Meillä on omassa organisaatiossa tietysti puuosaamista ja ja sitä ilosanomaa täytyisi levittää muillekin muillekin niin kuin tavallaan toimijoille, koska tuolla tuolla kaupunkitilassa on on hirvittävän paljon erilaisia toimijoita erilaisilla motiiveilla. Ja tarkoitus on tietysti turvata noiden puiden hyvinvointia.

Mainitsin jo noi ekosysteemipalvelut voidaan palata niihin vielä myöhemmin, mutta sitten on tietysti tämä viihtyisyys, terveellisyys ja sitten yksi iso juttu on haluttiin selkeyttää niitä toimintatapoja ja vastuita, että et et niin kun miten me toimitaan. Meillä on niinku sanoin hirvittävän paljon eri yksiköitä, jotka tavalla tai toisella tai palvelualueita, jotka tavalla tai toisella toimii puiden ympäristössä. Siellä on. Siellä on ihan kaavoitusasiat liittyy puihin. Rakennusvalvonnassa on paljon puihin liittyviä asioita on on katutila valvontaa missä missä luvitetaan katualueella työskentelyä ja olemista. Ja ja sitten on tietysti ympäristönsuojelua ja me me puistoväki ja kaikki niin tuota on tarkoitus olla niinku selkeyttää sitä että, että miten toimitaan, että kaikilla on niinku samat tavoitteet ja samat osaamiset käytössä.

Joel Peltonen

Mainitsit nuo ekosysteemipalvelut. Voitko hieman avata tarkemmin niitä?

Jyrki Lehtimäki

No joo tuota. Ekosysteemipalveluthan on sitä, että puihin on sitoutunut hiiltä hiilihän on nyt tämä tämä kuuma hotti mistä puhutaan niin puihin on sitoutunut sinänsä runkoon ja rakenteeseen paljon hiiltä varastoituna, mutta sitä hiiltä sitoutuu niin kuin koko ajan yhteyttämisen tuloksena.

Eli sillä on merkitystä. Meidän ei tarvitse keksiä mitään hiilen hiilensitomiskonetta kun on on olemassa jo niinku yhteyttävä kasvillisuus ja puut on tietysti tehokkaita.

Sitten muista puu puiden tarjoamista ekosysteemipalveluista, niin on esimerkiksi hulevesien hallinta, että puiden juuristo toiminto pitää maata semmoisessa kunnossa, että hulevedet imeytyy paremmin ja ja tuota se edesauttaa sitä näille kaikille on laskettavissa on myös niin kuin euromääräiset arvot. Mä voin kertoa siitä vähän. Ilmansaasteita tietenkin puut sitoo.

Ja sitten on semmoinen semmoinen asia, kun lämpösaarekkeisuus uusi mikä tuota terminä mun mielestä aika hyvin kuvaa sitä, että miten tämmöinen rakennettu urbaani ympäristö lämpenee.

Kaikki muistaa vielä viime kesänä ja ja puilla on niinku varjostavana elementtinä iso merkitys siihen lämpösaarekkeisuuden pienentämiseen.

Ja ja tietenkin tuota. Siis nykyään nykyään niinku ymmärretään se, että. Kaupungeissakin on luontoa ja kaupungissa pitää olla luontoa ja. Puut luo elinympäristöjä hirveän monelle lajille. Ihan siis. Siis laajasti pienistä mikrobeista jäkälästä levistä kasvit hyönteiset. Linnut nisäkkäitäkin on.

Joel Peltonen

Ja ehkä laiskiaisia tulevaisuudessa. Mainitsit, että puiden hyötyjä mitataan myös euromääräisesti, millä tavalla?

Me oltiin kaupunkina mukana semmoisessa valtakunnallisessa iTree-hankkeessa on missä oli Tampereen lisäksi joitain noita syrjäisiä rannikkoseudun kaupunkeja Helsinkiä ja Turkuja ja Poria ja muutamia muita.

Ja tota se iTree-hanke on semmoinen missä tuota puut mitattiin tietyllä rajatulla alueella mitattiin puut tarkasti niiden korkeus leveys rungon tilavuus, sitten pinta-ala ja muuta tämmöistä ihan mitattavaa tietoa sitten siinä ohjelmassa on on tuota. Olemassa tiettyjä suureita sateisuus, lämpötilat ja muuta tämmöisiä.

Ja tota se antaa meille ihan niin kuin sitten sitten tuota numeerista tietoa siitä, että paljonko yksittäinen tietty puu yksilö sitoo hiiltä. Paljonko siinä on varastoitunut hiiltä ja kaikkia näitä äsken mainitsemia asioita ja.

Ja tuota niille on sitten tietysti olemassa niin kuin laskettavissa euromääräiset arvot esimerkiksi hulevesien hallinnan kautta me tiedetään paljonko se helpottaa helpottaa hulevesien käsittelyssä ja ja paljonko hiili hiilen sitominen tuo ihan euromääräistä hyötyä.

Niissä muuten niissä niissä ekosysteemipalveluista on sitten paljon semmoisia asioita, joita ei niinku pysty mittaamaan esimerkiksi hyvinvointi fyysinen psyykinen hyvinvointi ja ja tämä virkistäytyminen. Että se vaan niinku tuntee rinnassaan.

Joel Peltonen

Puut tosiaan sitovat hiiltä ja auttavat myös hulevesissä, jotka todennäköisesti tulevat ilmastonmuutoksen myötä lisääntymään rankkasateiden lisääntyessä.

Millaisia haasteita ilmastonmuutos tuo kaupunkipuulle ja miten kaupunkipuu linjaus on nämä haasteet ottanut huomioon.

Jyrki Lehtimäki

Tänään luin eräästä sanomalehdestä näiden näiden tuota hulevesien tai sadevesien ja sateisuuden lisääntymisestä. Miten heikosti me ollaan siihen varauduttu.

Mutta mutta tuota jos ihan puun näkökulmasta mieltii tätä ilmastonmuutosta, niin niin tuota sille tulee tosiaan paljon uhkia, elikkä elikkä tuota tämä kuumuus kuivuus rakennetussa murske ympäristössä aiheuttaa tietenkin tämmöistä tämmöistä kuivuus stressiä.

Ja sitten ilmaston lämmitessä taudit tuholaiset myös ikävä kyllä tulee. Tulee tuolta etelästä ja ja tota. Monet näistä taudeista ja tuholaisista on on hyvin semmoisia laji spesifisiä, että ne on niin kuin esimerkiksi yksi kasvilajin tai kasvi suvun vaivoja.

Ja tota siinähan tulee niin kuin suoraan sitten semmoinen ongelma, että kun meillä on esimerkiksi katu puina Yksipuolinen lajivalinta tällä laji valikko tällä hetkellä että. Että että tuota suurin osa on noita puisto lehmuksia. Sitten siillon koivua vaahteraa.

Ja ja tuota jos tulee tämmöinen yksi lajin tuholainen voimakkaana tänne niin meiltähän käy häviää sitten niin kuin pahimmassa tapauksessa valtaosa katu- ja kaupunkipuista.

No niihin tietysti yritetään varautua näihin juttuihin ja ja tota.

Yksi varautumisen keino, mikä meillä on käytössä on se, että tuota tuo ilmaston lämpeneminen hän tuo meille myös mahdollisuuksia. Elikkä etelän hedelmät alkaa menestyä täällä Tampereella ja tuota no meitähan on tietysti harrastajia aika paljon, jotka on keräillyt jo puulajeja jo pitkänkin aikaa.

Mutta me aloitettiin semmoisen Mustilan arboretumin, joka suomen vanhin arboretum ja tehnyt 120 vuotta tutkimusta näistä eksoottisista puulajeista ja heidän kanssa aloitettiin semmoinen hanke puulaji koe missä me heidän kanssaan valittiin yhteensä 50 uutta puulajia.

Siellä on kokonaan uusia puusukuja semmoisia mitä meillä käytiin, mutta ne on ne on semmosia lajeja, joita me ei olla käyty ollenkaan tai ollaan käytetty ihan ihan vähän.

Ja tarkoitus on on tuota löytää sieltä käyttökelpoisia ja Mustilalla on hyvä hyvä tuota kokemus ja osaaminen siitä, että siellä niin kun näistä puulajeista paras mahdollinen alkuperä ja lisäyslähde. Elikkä tämmöisen elollisen materiaalin niinku puunkin kanssa on semmoinen juttu, että silloin vähän vähän merkitystä, että mimmainen geeniperintö sillä on.

Ja jos me otetaan siltä puulajilistalta nyt esimerkiksi euroopanpyökki esimerkkinä, niin se meillä parhaiten menestyvä euroopanpyökki ei välttämättä ole se Ruotsissa luontaisesti kasvava pohjoisin pyökki, joka tekee itävää siementä, vaan sille saattaa löytyä etelämpää, jostain Balkanilta, mutta vähän korkeammalta merenpinnasta. Ja he etsii meille nämä alkuperät, lisäyslähdeet ja tekee meille ne taimet ja me istutetaan niinku tonne meidän kaupunkirakenteeseen, puistoihin, kaduille. Ja tota sitten seurataan miten ne menestyy.

Ja tarkoitus olisi, että sieltä suurin osa menestyis ja löydettäisiin uusia lajeja, jotka otettaisiin käyttöön ja saataisiin lavennettua tätä käytössä olevaa lajimäärää, että saataisiin tolle lehmuksellekin joku vaihtoehto. Lehmuksella on paljon hyviä ominaisuuksia, minkä vuoksi sitä käytetään.

Ja tämän hankkeen myötä on tietysti niinku erityisesti mietitään katupuuta, katupuiksi soveltuvia uusia puuta. Ja me etsitään hyviä kukkivia pikku puuta, marjoja, hedelmiä tuottavia puuta. Ja ja tuota kauneutta ja ekosysteemipalveluja.

Joel Peltonen

Eli huomattavasti monipuolisempaa puulajistoa toivottavasti on Tampereelle luvassa.

Jyrki Lehtimäki

Mä uskon itse henkilökohtaisesti, että me löydetään useita lajeja sieltä, että meidän hankkeessa on 50 lajia. Helsinkiläiset teki samanlaisen kokeen, joka päättyi jo muutama vuosi. Ne kokeili 25 lajia muistaakseni, mutta tuota meillä on enemmän lajeja ja tietysti johtuen siitä, että Helsinki on niin paljon etelämpänä, että niiden ei tarvinnut kaikkia kokeilla.

Joel Peltonen

Ympäristösuunnittelija Jyrki Lehtimäki Kaupunkipuulinjauksessa todetaan, että vanhojen suurten puiden kaatamisen pitäisi olla aina viimeinen vaihtoehto. Tampereella on kuitenkin viime vuosina kaadettu esimerkiksi katuremonttien yhteydessä huomattavia määriä vanhoja puuta. Miksi?

Jyrki Lehtimäki

Huokaus

Joel Peltonen

Syvä huokaus

Jyrki Lehtimäki

Joo, syvä huokaus. Joo tuota on on totta. Tuota ei voi kiistää ja tuota yksi syy siihen tietysti on se, että meillä on Tampereella menossa poikkeuksellinen määrä poikkeuksellisen suuria infrahankeita. Että eniten puita kaatui varmasti ratikkahankkeessa, niin mihin hankkeeseen mäkin tulee sitten niinku nyt töihin töihin kaupungille ympäristösuunnittelijaksi.

Ja tuota. Olihan se niin kuin hieno nähdä siinä hankkeen aikana kun puita poistettiin ja ihmiset niinku havahtui siihen puiden merkitykseen ja ja niitä surtiin, niiden pois poistamista.

Mutta mutta tuota Hämeenkadulla on onnellinen tilanne, että tuota kaikesta huolimatta meillä oli tahtotila ja mahdollisuus saada sinne uudet puut, jotka on nyt niin kuin niin hyvissä kasvuolosuhteissa, kun me vaan nykytekniikoilla osataan järjestää.

Ja ne on kasvaneet niin kuin huikeasti, että ne vanhimmat puut on ollut nyt 3 kasvukautta ja ne kuuttakymmentä senttiä on mitannut kasvanut vuodessa.

No ratikan lisäksi meillä on sitten tätä tätä tuota täydennysrakentamista. On Tammelan stadion ja ja on on kaikennäköistä muuta hanketta kantta ja areenaa.

Yksi tietysti merkittävä juttu on se, että kun kun meillä on olemassa oleva kaupunkitila, missä sivulla on seinät kohdillaan ja niitä ei sitten pystyy ja voi tietenkään siirtää kiinteistön rajoilla.

Ja ja tuota öö.

Tulee uusia tarpeita tai sanotaanko vanhojen tarpeiden tarve kasvaa, ja ja tuota yksi on esimerkiksi tämmöiset, niinku niin kuin joukkoliikenteen lisäksi vaikka se että että nyt halutaan, ja onneksi halutaan, öö parantaa polkupyöräilyn olosuhteita. Ja ja tuota katuverkosto katupoikkileikkaus missä aikaisemmin ei ole ollut polkupyöräväylää erikseen niin niin sinne kun tämmöinen uusi toiminto sijoitetaan niin se tilahan täytyy napata jostain muualta.

Ja tuota on kohtia, jossa näiden näiden tuota suunnittelijen myötä ei olla saatu sopimaan katupuita, mutta sitten meillä on vastaavasti taas monia kohteita minne me ollaan sitten niin kuin yhteensovitettu näitä näkökulmia ja yritetty joustaa. Toivottavasti tätä joustoa löytyy jatkossakin, että me saadaan ne kaikki tarpeet sopimaan.

Ja mun mielestä niistä hankkeista missä mä oon ollut mukana niin esimerkiksi toi toi Itsenäisyydenkadun kohta tossa Luminary -hotellin kohdassa taikka rakennuksen kohdassa on hyvä esimerkki siitä miten miten me saatiin sopimaan siihen reuna kiven jälkeen kaikki ne pyöräilyt ja puut ja kävelyt. Ja uusia tekniikoita käytettiin ja siinä on esimerkiksi mun mielestä meidän ensimmäinen kohde, missä me käytettiin niin kuin erikois kapeeta maaritilää, sillä puulla. Se ei tarkoita, että se kasvualusta on erikoiskapea vaan se kasvualusta on rakennettu sinne jalankulun ja pyöräilyn asfaltin alle, että näitä tekniikoita on olemassa.

Ja kun vaan. Kun vaan niin kuin öö.

Infrasuunnittelussa ja kaikissa on niinku semmoiset suositusmitoitukset mitä minkäkin pitäisi olla kävelyn leveys ja puun kasvutilan leveys ja polkupyöräilyn leveys ja ajoradan leveys ja niin edelleen.

Että tuota tässä mä toivon, että meillä niinku jatkossakin löytyy sitä semmoista joustoa että että ne on suosituksia niihin pyritään, mutta joskus täytyy joustaa.

Joel Peltonen

Kaupunki tosiaan tiivistyy jatkossakin ja siitä talojen välisestä tilasta kamppaillaan jatkossakin. Millaisena näet Tampereen kaupunkipuiden tulevaisuuden?

Jyrki Lehtimäki

No mä en ole ole niin älyttömän murheissaan niin tästä asiasta, koska meillä on niin kuin niin kuin jo aika hyvät suunnittelu prosessit ja ja tuota yleistä tahtotilaa alkaa olla ja ja tuota kyllä niinku säilyttää myös puusto. Ja ja tuota meillä on tossa jo esimerkkejä siitä miten on niinku niinku niinku ihan lähtötilanteessa määritetty suunnittelun lähtökohdaksi niinkun katu puiden säilyminen.

Yksi on vaikka tuossa ikkunan takana toi toi Yliopistonkatu, että kyllä niinku johon nyt niinku sitä pyöräilyäkin niin kuin suunniteltu, että kyllä se lähtökohta oli se, että puut säilyy ja nyt kun sitä katsoo sitä katu maisemaa tuossa noin niin niin tuota ei voi olla muuten.

Joel Peltonen

Optimismiin, ainakin varovaiseen, siis on aihetta.

Jyrki Lehtimäki

Kyllä mä uskon, että tuota edelleenkin me joudutaan niin kuin siellä täällä poistamaan isoja puita. Mä toivon että että että se tuota puiden merkitys vielä niinku jatkossakin kasvaa ja ja tuota en ole asiantuntija tuossa talon rakentamisessa, mutta kyllä mä mietin sitäkin, että niinku katupuiden poistamisia että että onko se sitten niin kuin kalliimpaa rakennustekniikkaa mahdollista käyttää ja ja tuota säilyttää katupuita. Että että tuota.

Kyllä mä uskon, että näistä päästään eteenpäin, eihän meillä ole vaihtoehtoja maailman muut lämmetessä.

Joel Peltonen

Se on juuri näin. Kiitos keskustelusta ympäristösuunnittelija Jyrki Lehtimäki.